

Tázlár puszta benépesedése

JUHÁSZ ANTAL

A történeti és a településnéprajzi szakirodalom a volt hódoltsági területekre irányuló migrációnak több korszakát különbözteti meg. Magam az Alföld, elsősorban a Duna-Tisza köze lakatlan térségeit benépesítő belső vándorlásnak három nagy hullámát próbáltam elkülöníteni: az elsőt a 18. század elejétől a földesurak, a helytartótanács, a királyi kamara és más hatóságok szervezett telepítési akciói jelzik; a második a 19. század 50-60-as éveiben a földesúri tulajdonú és közbirtokossági puszták fölosztásával veszi kezdetét; a harmadik hullám pedig az 1945. évi földreformhoz, több ezer német család kitelepítéséhez, a szlovák-magyar „népességcseré”-hez és a 40-es évek végén — 1950-ben központi akarattal önálló közigazgatási egységgé szervezett ún. „tanyaközségek” létesítéséhez köthető.

Paládi-Kovács Attila a késő-feudalizmus kori palóc kirajzást vizsgálva, a török kiűzésétől csupán 1850-ig terjedő időben három migrációs korszakot határolt körül.¹ Való igaz, a vizsgált területtől, a migráció és az áttelepülő népesség jellegétől függően a folyamat korszakolása viszonylagos. Kierlelt periodizáció csak sok forráskutatás és az egész Alföldre kiterjedő összehasonlító vizsgálat után várható.

Munkaközösségi kutatásunk kezdetétől a puszták kiosztásával összefüggő migráció földterítésére vállalkoztam. Ennek több indítéka van. A legfontosabb, hogy ezzel mindeddig keveset foglalkoztak. Legtöbbet Bálint Sándornak köszönhetünk, aki a táj homokos pusztáira több hullámban kirajzó szegedi családok nyomait kutatta, az egyházi anyakönyvek és a telepesek emlékezete nyomán.² Rajta kívül Balogh István, Janó Ákos egy-egy tanulmánya hozott anyagot Szentlászló, Szank és Móricgát, illetőleg a Kecel-monográfia Polgárdi puszták benépesüléséről.³ Másik indítékom az volt, hogy a századfordulón, századelőn parcellázott puszták megüleséről még számbavehető visszaemlékezéseket remélhetek. Ebben nem csalódtam: a leszármazottak — az idősebbek az első telepesek gyermekei, mások unokái — máig őrzik és szívesen földézik szüleik, nagyszüleik megtelepedésének élőszavas emlékét. A kutatónak inkább az okoz gondot, hogy az ismétlődő, konvencionális visszaemlékezés-morzskákból az első telepesre és családjára jellemzőt, a sajátosat fölfejtse és utánajárjon azoknak, akiknek emlékezete a család, a rokonság megtelepedését legpontosabban őrzi.

1 PALÁDI-KOVÁCS A. 1993, 1606.

2 BÁLINT S. 1974, 1976.

3 BÁRTH J. 1984; BALOGH I. 1980; JANÓ Á. 1982.

Az 1870-es évek végén, 80-as évek elején minden településről alapos kataszteri térképek készültek, ekkor folytak a III. katonai adatfelvétel munkálatai is, melyek az I., a II. katonai adatfelvétellel és az egykorú kézíratos térképekkel összevetve éppen a puszták benépesülésének kezdeteiről adnak jó tájékozódást.

Tázlár pusztája a hódoltság után a Vattay, Redl és Beniczky család birtokába került. A Halasról Bugacon át Kecskemétre vezető út és a Majsza–Vadkert közötti út kereszteződésénél 1784-ben már csárda állott.⁴ A csárda közelében és a Székestótól keletre szántóföldek terültek el (1. kép). A 19. század első felében a Bikády, Kubinyi, Sigray és több más középbirtokos nemesi család jutott kisebb-nagyobb birtokrészhez, valószínűleg beházasodás, illetőleg eladás révén.⁵ Némelyek majorsági gazdálkodással igyekeztek hasznosítani birtokukat. A majorok létesítésének körülményeit egyelőre nem ismerjük. 1837-ben Tázlár és Bócsa pusztája népessége 20 katolikus, 71 evangélikus és 21 református vallású lakos, akik bizonyára a majorokban dolgozó cselédek, a munkát irányító tisztviselők és családtagjaik voltak.⁶ 1850 táján a 14 ezer holdas Tázlár pusztán 2700 holdat, a 4800 holdas Kis-Bócsán viszont mindössze 100 holdat szántottak.⁷ Az urasági majorok fő üzemága az állattenyésztés: bizonyosan a szarvasmarha- és a juhtartás volt.

Tázlár 1879. évi kataszteri térképe a majorságot létesítő földbirtokosok közül egyedül a Kubinyiek nevét örökíti meg (Kubinyi major).

A Redl-családtól vásárolt bócsai birtokon a Baján lakó Fischer Sámuel, más birtokrészen a csongrádi Bagi József földbirtokos épített majorságot (Bagi-major). Utóbbi volt a legendás híru parasztnábob: gazdagságáról, vagyona eredetéről a tájon több monda ismert, ezeket idős bócsaiak máig emlegetik.

Mind Tázlár, mind Bócsa pusztája lakói a vadkerti római katolikus plébániához, illetve evangélikus egyházhoz tartoztak: oda vitték az újszülötteket kereszteltetni, ott kötöttek házasságot és ott temetkeztek. A keresztelési anyakönyvben az 1800-as évektől bukkanunk Tázláron lakók gyermekeire. 1837-ben a „Tázlári pusztáról” 3, a Bócsai pusztáról 15 újszülöttet keresztelt a vadkerti plébános, s a megkereszteltek száma összesen 55 volt. 1872-ben Tázlár pusztáról 13, Bócsa és Nagy-Bócsa pusztáról 12 újszülöttet kereszteltek Vadkerten és a kereszteltek száma 72 volt. Több év anyakönyveit áttekintve úgy látjuk, hogy a Vadkerten kereszteltek 30-40%-a a fenti pusztákon született.⁸

1872. augusztus 30-án Tázlár, a szomszédos Kis-Bócsa, Nagy-Bócsa, Kötöny és Harka pusztákból önálló közigazgatású községet szerveztek Tázlár néven. Területe

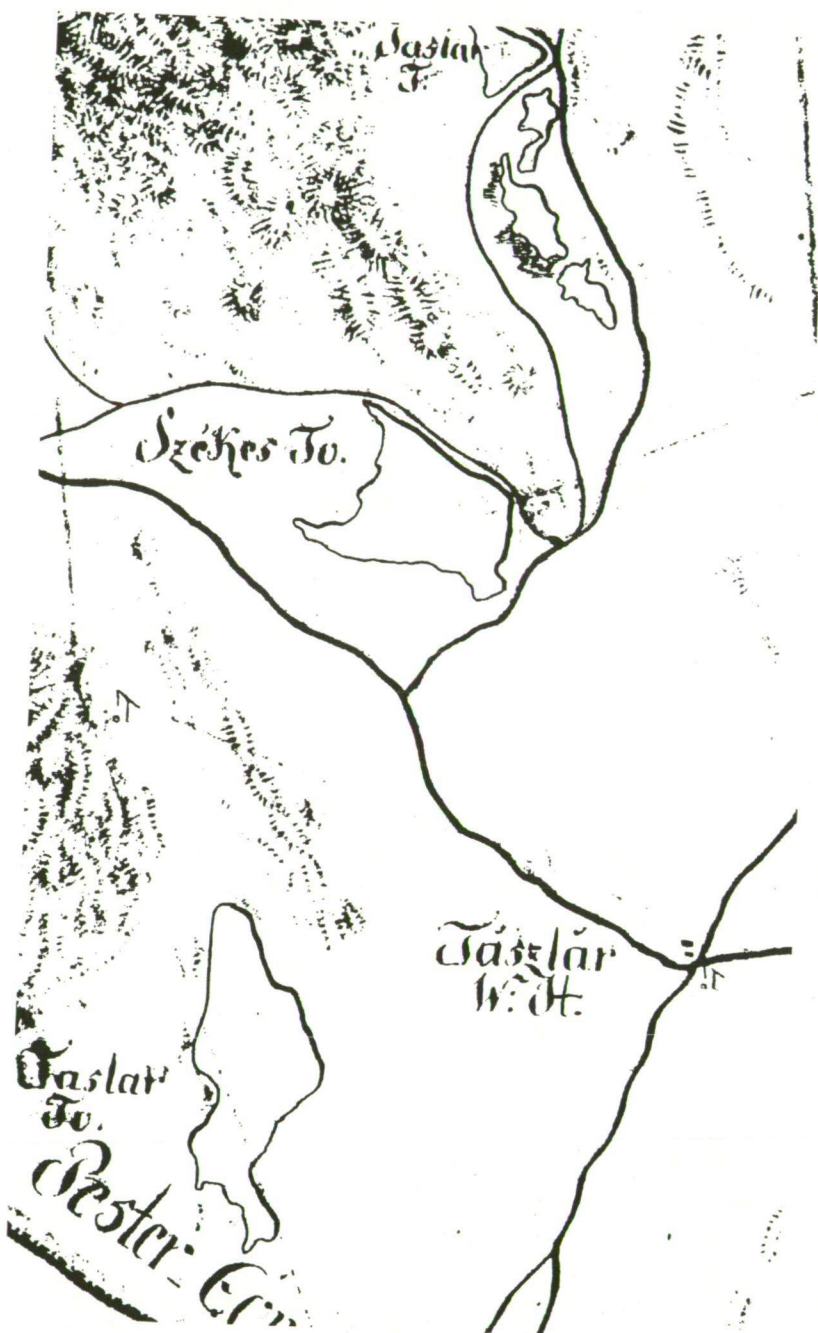
4 I. katonai adatfelvétel térképszelvénye: Coll. XVI. Sectio 29. A csárda jelölése: Tázlár W. H.

5 FÉNYES E. 1851, I. 139; IV. 151.

6 BOROVSZKY S. 1990, 118.

7 FÉNYES E. 1851, I. 139; IV. 151.

8 Soltvadkert, Római katolikus plébánia irattára. Matricula Baptisatorum Parochialis Ecclesiae R. Cath. Vadkertensis ab anno 1836–1855. Tomus III. Matricula Baptisatorum... ab anno 1876–1888. Tomus IV.

1. kép: Tászlár az I. katonai adatfelvétel térképén (1784). A csárda jelölése: Tászlár W. H.

46568 kat. hold, meghaladta több alföldi mezőváros (pl. Csongrád) határterületét, népessége az 1870. évi népszámlálás szerint 1398 fő volt. A népesség nagyobb része Bócsán lakott, ahol a hatvanas évekre 5-6 majorban több száz uradalmi cseléd dolgozott. Galgóczi Károlytól tudjuk, hogy 1875-ben 62 család költözött Tázlára — összesen 155 személy — „Kecelről, Kiskörösről és Csongrád megyéből dohányos kertészek, azután különböző helyről cselédség.”⁹ Ebből majori cselédek és a birtokosokkal bérleti viszonyban álló dohánykertészek letelepülésére lehet következtetni, saját földdel bíró parasztsokra nem.

Bálint Sándor a „szegedi nemzet” kirajzásait kutatva 1881-ből mutatja ki szegedi családok Tázlára települését, amikor adatai szerint hét alsótanyai parasztcsalád vásárolt földet az akkor felparcellázott pusztán.¹⁰ Nyomdokaiba lépve kiterjesztettem a vizsgálatot a máshonnan érkező telepésekre és bevontam a kutatásba az addig nem tanulmányozott kartográfiai forrásokat.

Az 1879. évi kataszteri térkép¹¹ arról tanúskodik, hogy Tázlár pusztája Beniczky Béla birtokát képező, Vadkert felé eső részét akkorra fölparcellázták és számos földtulajdonos már tanyát épített. A „Tázlári Beniczky és Székes” elnevezésű dűlőben 25, Réztelek és Mocsár dűlőben 24, Polgár, Ágoston, Lugos, Marschó-Pirtó és Ordódi dűlőben 20 új birtokost jelöl a térkép. Sokan több helyen is vásároltak földet, amit a pusztája változatos talaja tett indokolttá (2. kép).

A színezett, jó kidolgozású térképről megállapítható, hogy a Beniczky-birtok volt Tázlárnak állattenyésztésre és szántóföldi művelésre alkalmasabb része. Három „székes tő” terült el benne, körülöttük nagy kiterjedésű rétek, legelők voltak, távolabb ezeknél kisebb területen szántók. A buckás homokot a földbirtokos erdőtelepítéssel igyekezett megkötni. Ebből több parasztember vásárolt kisebb-nagyobb területet.

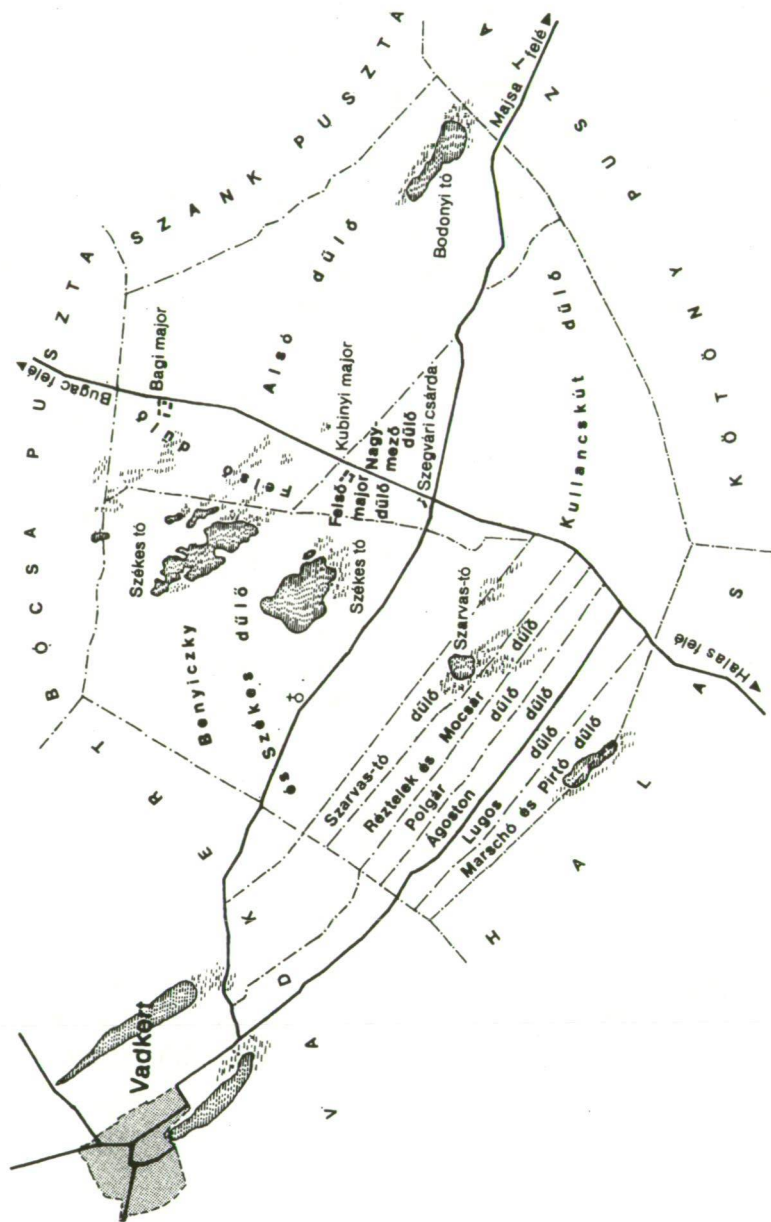
Az egyházi anyakönyveknek az elhaltak és a házasulók származási helyét feltüntető bejegyzéseiből 56 birtokos származását tudtam megállapítani: közülük 29 szegedi, 16 majsai, 9 kisteleki, 1-1 halasi, illetve pálmonostorai volt. 12 földtulajdonos származásához az anyakönyvekben nem találtam támpontot. Ilyen esetekben akkor sem vettem számításba a család származását, ha az Bálint Sándor családnév kutatása és a gyűjtőtapasztalataim alapján valószínűsíthető (1. táblázat).¹²

9 GALGÓCZY K. 1877, III. 278.

10 BÁLINT S. 1976, 235–237.

11 Tázlár község Pest-Pilis-Solt-Kiskun megyében kataszteri térképe. 1879. Felvette Lohota Adolf mérnök. A térképet Szabadi Pál helyismereti kutató szivességéből tanulmányozhattam. Az 1879-ben készült kataszteri térkép 121 szelvényt tartalmaz. Miután Bócsa 1906-ban önálló közigazgatási egységgé szerveződött, Tázlár község, a képviselő-testület kérésére, 1907-ben belügyminiszeri engedéllyel a Prónayfalva nevet vette föl. Az eredeti térkép szelvényeit ezután átszámolták: Tázlár 1879. évi térképének 59. szelvénye akkor a Prónayfalva 1. jelzetet kapta (s így tovább). Az egykori Tázlár pusztát a kat. térkép 59–92. számú (újabbán Prónayfalva 1–34. jelzetű) szelvényei ábrázolják. Ez a terület kis eltéréssel azonos Tázlár község mai határával. A Tázlár (1907-től Prónayfalva) községhez tartozó Harka és Kötöny pusztája tanyáiból később Harkakötöny néven önálló községet szerveztek. E puszták benépesülését most nem vizsgálom.

12 A feldolgozás jelen fázisában csak az írott forrással vagy hiteles emlékezéssel bizonyított származáshelyet veszem számításba.

2. kép: Tázlár puszta és dűlői az 1879. évi kataszteri térképen.
Rajzolta Kratochwill Mátyás.

1879 októberéig 30 telepes építkezett: 16 szegedi, 7 majsai, 2 kisteleki származású, 5 tanyaépítő család származása egyelőre ismeretlen. A szegediek — a többi telepeshez viszonyítva — nagyobb arányban építettek, ami körülményeik folytán szükségszerű lehetett. A majsai, kisteleki parasztember rövid ideig 20-30 km-re lévő lakóhelyéről is használhatta tázlári földjét, de a szeged-alsótanyaiak a nagy távolság miatt erre nem voltak képesek. Előfordult, hogy az áttelepülés utáni esztendőben két család egy tanyában húzta meg magát.

Az első hullámban érkező szegediek közül tanyát építettek, a felparcellázott dűlőkön É-ról D felé haladva: Kószó János és felesége Fodor Veron, Kazi Imre, Gregus János, Csipak József, Lázár István, Nacsa Ferenc, Dobó Ferenc, Vas Ferenc–Ördög Klára, Bozóki József, Kazi József, Gregus István, Csikós Sánta János–Börcsök Veron, Kószó Péter és Dobó Imréné. Majsaiak: Nagy Péter, Nagy Ferenc, Terbe Gábor–Vékony Rozália, Vékony Mihály, Czinkóczi Ferenc, Czinkóczi Lukács és Czinkóczi Mátyás. A két Kistelekről származott tanyaépítő Rékási Ignác és Szekszárdi András volt.

A földeket a Kalocsai Sárközi Takarékpénztár parcellázta. Holdját 50-100 forintért adta, 50 éves törlesztésre, 4,5%-os kamattal. A vásárláskor holdanként 5-6 forint kauciót kellett letenni.¹³ A szeged-királyhalmi Nacsa Ferenc 6 holdat, felesége 3 holdat jussolt. Ezt eladta, s az árán 56 *lanc* (magyar hold) földet tudott vásárolni Tázláron — vagyis kettejük örökségénél közel ötször nagyobb földet tudhatott magáénak. Voltak, akik először 10-15 hold homokon vetették meg a lábukat. A telepesek közül legtöbb földet a szegedi Lázár István, a majsai Terbe Gábor és az egyelőre ismeretlen származású Szalay Antal vásárolt. Lázár István Szeged-Alsótanyáról 11 gyermekével érkezett Tázlár pusztára, és az emlékezések szerint 120-130 holdat tudott venni. Egy visszaemlékező szerint olyan földet vett, amelyen az előző birtokos vagy bérlője már tanyát építtetett. Megerősíti a szóbeli hagyomány hitelét, hogy a kataszteri térkép Lázár István földjén 4 épületből álló tanyaegyüttest tüntet föl.¹⁴(3. kép) 1894-ben a legtöbb adót fizetők listáján 20.-ként virilis, a községi képviselőtestület tagja, 1895-ben már 337 hold föld birtokosa.¹⁵ Életútját, gazdaságát már ismertettem,¹⁶ itt csak annyit említek, hogy hat nős fiának 60-60 holdat, négy lányának 40-40 holdat hagyott és mindegyik fiának tanyát építtet. Az évtizedek óta Lázártónak nevezett „Székestő” közelében Ferenc, Vince, Mihály és János fiának volt tanyája. Ezeket a helybeliek *Lázársornak* említik, bár ma már két tanyában nem a család leszármazottai laknak.

13 Adatközlőim: Berta István (sz.: 1910), Dobó Szilveszter (sz.: 1910), Máté-Tóth Lajosné Nacsa Rozália (sz.: 1910). 1989. évi adatgyűjtés.

14 Tázlár kataszteri térképe 70. szelvény (Prónayfalva 12. szelvény).

15 A magyar szent korona országainak 1895. évi Gazdacímtára. Budapest 1897.

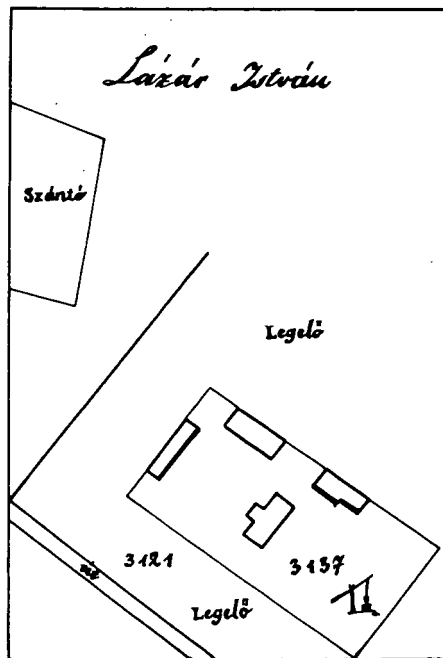
16 JUHÁSZ A. 1990, 102.

1. táblázat: Földbirtokosok Tázlárán 1879-ben				
A földbirtokos		A felépítmény jellege (tanya, major stb.)	Dűlőnév	Megjegyzés
neve	származása			
Benyiczky Béla	földbirtokos	—	Tázlári Benyiczky és Székes	több pusztarész
Kószó János és Fodor Veron	szegedi	tanya, 2 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	szántó, rét
Lengyel Sándor és Ignác	?	tanya, 2 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	szántó, rét
Rékási Ignác	kisteleki	tanya, 2 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	szántó, rét
Vékony István	majjai	—	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Törteli György	majjai	—	Tázlári Benyiczky és Székes	erdő
Kazi Imre	szegedi	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Gregus János	szegedi	tanya, 2 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	szántó, rét, legelő
Vas Imre	szegedi	—	Tázlári Benyiczky és Székes	nagyrészt erdő
Vas Ferenc és Ördög Klára	szegedi	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Kalocsai Érsekség	földbirtokos	kastély, 4 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Csipak József	szegedi	kis tanya	Tázlári Benyiczky és Székes	több helyen is
Csipak Péter	szegedi	—	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Nacsa Ferenc	szegedi	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Nagy István	majjai	—	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Nagy Péter	majjai	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Nagy Ferenc	majjai	tanya és malom, vagy olajsutú	Tázlári Benyiczky és Székes	több dűlőben volt földje
Terbe Gábor	majjai	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—

Lázár István	szegedi	tanya, 4 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	másik birtokrészén szélmalom és molnárház
Vékony Mihály	majisai	tanya, 2 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Fürtenyi István	szegedi	—	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Szegszárdi András	kisteleki	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Bozókai József	szegedi	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Dobó Ferenc	szegedi	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Kazi József	szegedi	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Gregus István	szegedi	tanya, 1 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
özv. Dobó Imréné	szegedi	tanya, 2 épület	Tázlári Benyiczky és Székes	—
Baghy József és Schwab Jakab	birtokosok	major, 8 épület és szélmalom	Felső dűlő	Alsó dűlő is a 2 földbirtokosé, részben puszta, részben erdő
Podmaniczky Levente báró	birtokos	major, 7 épület	Felső major dűlő	Kullancskút dűlőben is
Schwab Jakab	birtokos	tanya, 2 épület	Nagymező dűlő	Kullancskút és Szarvastó dűlőben is
Makai Ferenc és neje	kisteleki	—	Réztelek és Moccsár	—
Hegedűs Róza	szegedi	—	Réztelek és Moccsár	—
Váradai Erzsébet	kisteleki	—	Réztelek és Moccsár	—
Váradai Imre	kisteleki	—	Réztelek és Moccsár	—
Váradai Etelka	kisteleki	—	Réztelek és Moccsár	—
Váradai József	kisteleki	—	Réztelek és Moccsár	—
Tisóczy Józsefné sz. Váradai Rozália	kisteleki	—	Réztelek és Moccsár	—
Czinkóczi Lajosné sz. Váradai Mária	majisai	—	Réztelek és Moccsár	—

Fergeteg János	szegedi	—	Réztelek és Mocsár	—
Vetró János	szegedi	—	Réztelek és Mocsár	—
Paprika Péter	?	—	Réztelek és Mocsár	—
Menyhárt János	szegedi	—	Réztelek és Mocsár	—
Lőrinc József	halasi	—	Réztelek és Mocsár	—
Menyhárt István	szegedi	—	Réztelek és Mocsár	—
Daru Mihály	?	—	Réztelek és Mocsár	—
Menyhárt Béla	szegedi	—	Réztelek és Mocsár	—
Széké József – M. Róza	kisbékési	—	Réztelek és Mocsár	—
Jenői Mihály – M. Teréz	szegedi	—	Réztelek és Mocsár	—
Topolai János örökösei	majmai	—	Réztelek és Mocsár	—
Lányi Péter – T. Erzsébet	majmai	—	Réztelek és Mocsár	—
Kánya György – Vetró Róza	szegedi	—	Réztelek és Mocsár	—
Topolai Vince – Lodzi Rozália	majmai	—	Réztelek és Mocsár	—
Lányi Pál – T. Erzsébet	majmai	—	Réztelek és Mocsár	—
Király János	szegedi	—	Polgár dúlő	—
Baranyai Károly	?	—	Polgár dúlő	—
Czikóczy Ferenc	majmai	tanya, 1 épület	Polgár dúlő	—
Nagy Menyhért örökösei	?	—	Polgár dúlő	—
Nagy Mihály István	?	—	Polgár dúlő	—
Fábián József	?	—	Polgár dúlő	—
Kónya István	szegedi	tanya, 1 épület	Polgár dúlő	—
Galicza Sándor	?	tanya, 1 épület	Polgár dúlő	—

Czinkóczy Lukács	majszai	tanya, 1 épület	Polgár dűlő	—
Patai István	pálmonostori	—	Polgár dűlő	—
Csikós Sánta János és Börcsök Verona	szegediek	tanya, 2 épület	Ágoston dűlő	—
Kovács György	?	tanya, 4 épület	Ágoston dűlő	—
Kószó Péter	szegedi	tanya, 1 épület	Ágoston dűlő	—
Kovács István özv.	?	—	Ágoston dűlő	—
Pap Antal	szegedi	—	Ágoston dűlő	—
Benedicti testvérek (utóbb Tanács István)	szegedi	—	Lugos dűlő	—
Nagy Márton	?	tanya, 2 épület	Lugos dűlő	—
Szalay Antal	?	tanya, 4 épület	Marschó és Pirtó	—

3. kép: Lázár István tanyája az 1879-es kataszteri térkép
12. szelvényén

Gyakori, hogy testvérek, vagy unokatestvérek együtt telepedtek át és egymás mellett vásároltak földet. Így tett a szegedi Vas Ferenc (1842–1923) és Vas Imre (1845–1921), akik két testvért — Ördög Klárát és Annát — vettek feleségül. 1879. őszén még csak Vas Ferencnek volt tanyája, így bizonyosra vehető, hogy házáat megosztotta testvére családjával, mielőtt ő is épített volna. De a majsai Nagy Péter és Nagy Ferenc, vagy a Czinkócziak is egymás szomszédságában, vagy közelében vertek gyökeret.

Lázár Istvánnak 3, Kószó Péternek 2 helyen is volt háza, vagy jószágtartásra szolgáló építménye. Sőt, Lázár egyik földjén a térkép szélmalmost és molnárházat, a majsai Nagy Ferenc birtokán szárazmalmost vagy olajsutút tüntet föl. Lehetséges, sőt igen valószínű, hogy ezek későbbi jelölések, de 1896-nál nem későbbiek — mivel az 1890–1900-as évek birtokosváltásait jól megkülönböztethetően (piros tintával) jelölték. A malomépités arra vall, hogy a benépesülő határ két gyarapodó tanyásgazdája beruházásra vállalkozott, aminek jövedelmezőségében joggal bízhattak.

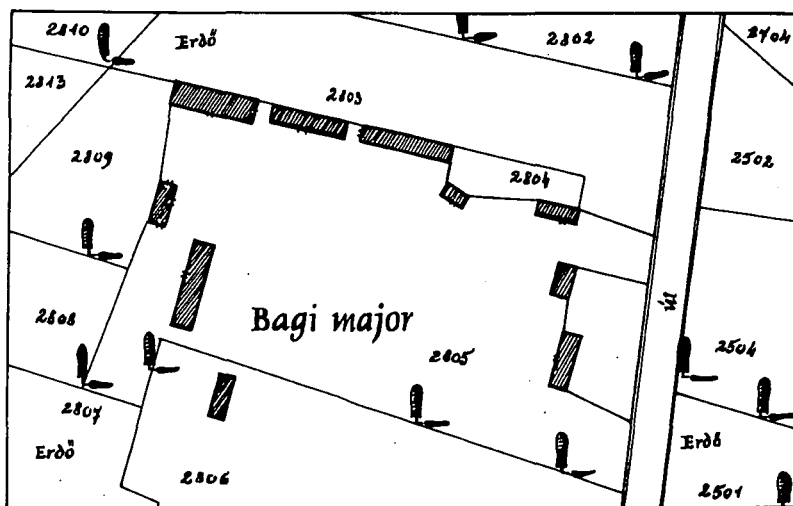
A Beniczky-birtok eladásának időpontjára az 1879. évi kataszteri térkép és a vadkerti róm. kat. plébánia házassági anyakönyveinek bejegyzéseiből következtettem. A szegedi Gregus János (1842–1908) és Kazi Erzsébet (1848–1932) házasságkötésének ideje egyelőre nem ismert. A vadkerti „Egybekeltek anya-

könyvé”-ből tudjuk, hogy Vincze fiuk 1871-ben, Julianna, Rozália, Erzsébet lányuk 1874-ben, 1877-ben, illetve 1878-ban Szegeden született, 1879-ben született Anna nevű lányukat viszont már tázlári származásúnak jelölte a vadkerti lelkész. A kataszteri térkép Gregus János birtokán lakóházat és istállót magába foglaló tanyát tüntet föl. A földvásárlás tehát 1878-ban, legkésőbb 1879 tavaszán történhetett, ahol az új telepés néhány hónap alatt fölépítette tanyáját.

A telepések két dűlőben megszervezték az állattartó gazdák bevált társulását, a közbirtokosságot és megfelelő területet jelöltek ki a közbirtokosság legelőjéül. Réztelek és Mocsár dűlő közbirtokosságát 24, Polgár dűlőét kezdetben mindössze 11 gazda alkotta — ha más dűlőbeliek nem csatlakoztak hozzájuk.

Tázlár puszta keleti, Halassal és Szankkal határos, nagyobbik fele 1879-ben báró Podmaniczky Levente, Bagi József, Sváb Jakab, kisebb részben Bikády László és gróf Vigyázó Sándor birtoka. Túlnyomó része homokos talajú puszta, erdőkkel, Kullancskút dűlőben homoksiványokkal. A Halas–Kecskemét közötti út mellett épült a Kubinyi major, tőle északra, Nagybócsa felé a Bagi-major (4. kép). Utóbbi és az egész Alsó-, Felső dűlő birtokjogán a csongrádi paraszt-birtokos 1879-ben a félegyházi Sváb Jakabbal osztozott.

Az 1890-es évek elején újabb pusztákat parcelláztak. Ekkor tűnnek föl Tázláron a hódmezővásárhelyi családok. Az 1837-ben született Égető Istvánnak Kóti Judittal kötött házasságából 6 gyermek született. 1893-ban 3 fia: István, Lajos és Imre az elvándorlást választotta és családotól Tázlárra települt. Egyikük rokona így idézi föl

4. kép: Halas–Kecskemét közötti út mellett épült Bagi major az 1879. évi kataszteri térkép 8. szelvényén

az áttelepülést: „Vásárhelyen eladták a jó földet, itt megvették a rossz homokot...” Égető Lajos unokája (É. L. sz. 1921.) pontosabban rögzíti a családi hagyományt: „Azért jöttek el Vásárhelyről, mert a kicsit eladták és többet vettek belőle.”

Égető István és Széll Zsuzsanna házasságából 9 gyermek, Égető Lajos és a csanádapácai Nagy Patócs Mária házasságából 7 gyermek született, a harmadik testvérnek nem voltak gyermekei. Meglehet, utóbbi ezért fordított időt — a gazdálkodás mellett — a helyi közéletre: éveken át volt a község bírása.

Legtöbb földet Égető István vásárolt: 1895-ben 224 holdja volt. A birtok 40%-a, mintegy 90 hold erdővel volt betelepítve, 88 holdat szántóként, 3 holdat szőlőként művelt, 36 holdat rétnek, 4 holdat legelőnek hasznosított.¹⁷ Tekintélyes, népszerű gazda volt, az utódok szerint sok kisparaszt bankkölcsonéhez vállalt kezességet, s akik nem tudtak fizetni, azok adósságát a bank rajta hajtotta be, ami vagyona egy részét fölemésztette.

Lajos testvére két fiának 10-10 kat. holdat, 4 lányának 6-6 holdat hagyott és mindegyiküknek adott 1-1 hold szőlőt.

Később más vásárhelyi családok — Mónusok, Tóthok, Kovalikok — is megtelepedtek a határban. Nagy többségük református, néhányan vegyesházasságban éltek. Gyülekezetük 1904-ben iskolát épített gyermekeik számára. Az első tázlári elemi népiskolát a múlt század végén az ún. *Felsőtelepen*, a Beniczky kastély mellett, a kalocsai érsekség építtette.

1894-ben Tázlár legtöbb adót fizető földbirtokosa Sváb Imre, aki Gátéren, Félegyháza határában lakott, s ott több mint kétezer holdat birtokolt. Testvérével, Sváb Gyulával együtt Tázláron 4262 kat. hold földet bírtak.

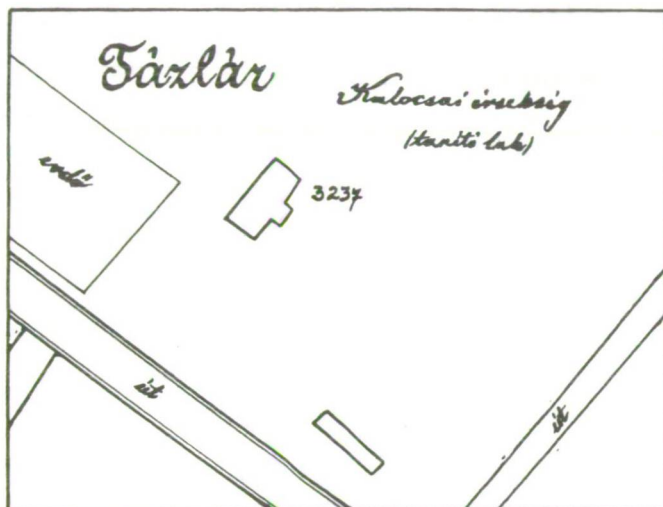
Az Alsó és Felső dülőben fekvő birtokuk parcellázására 1906-ban került sor. A terület jellegét szemléletesen tükrözi Alsó dülő „Putri és Sivatag” megnevezése, amit az 1879-es kat. térkép is jelöl. Itt 30 kisholdas parcellákat osztottak. Egy holdat 100 koronáért is lehetett venni, ha a vevő 10 korona kauciót lefizetett. A tehetősebbek 2-3 parcellát is vásároltak, a szegényebbek ketten-hárman társultak egy parcella vételére, pl. Balázs József cselédember és a szegedi Csipak Sándor együtt vásárolt egy parcellát.

A vadkerti anyakönyvben 1891. november 23-án föltűnik a „*Faluföld*” megjelölés, a házasfelek szüleinek lakóhelyeként. Az anyakönyvből úgy látszik, a század utolsó éveitől nő a „*Faluföld*”-ön lakó családok száma. Lokalizálására nem találtam írásos forrást. A vadkerti római katolikus plébánia „vonzáskörzetének” ismeretében arra következtettek, hogy a Beniczky kastély körül osztott háztelkeken létesülő kis településmagot nevezték kezdetben „*Faluföld*”-nek. Ezért létesült itt az első elemi népiskola.

Bócsa pusztja 18-19. századi forrásaink tanúsága szerint Tázlárnál kietlenebb vidék, ahol nagyobb területet uralt a buckás futóhomok. Fényes Elek arról tudósít,

17 A magyar szent korona országainak 1895. évi Gazdacimtára. Budapest 1897. és Égető Lajos (sz.: 1921) adatközlése.

5. kép: A Beniczky kastély és a kalocsai érsekség által épített iskola az 1879. évi térkép 11. szelvényén

hogy a 24 ezer holdas Nagy-Bócsa „harmada siványhomok, a többi része is homokos legelő, — kevés szántó és kaszálóföld.”¹⁸ A 4800 holdas Kis-Bócsa pusztán ugyanakkor a 2300 hold legelő mellett 2000 hold homokon már erdőt telepítettek. A homokpusztákon túlnyomórészt a földbirtokosok juhállománya legelt, de építettek majorokat és a művelésre alkalmas földeken az 1780-as évekre szállások is föltűntek (Lásd: I. katonai adatfelvétel).¹⁹

Tázláron az 1870-es évek végének betelepülési hulláma után nőtt a népességszaporulat, s megközelítette a Bócsa pusztán lakókét: 1879-ben 28 tázlári és 33 bócsai újszülöttet kereszteltek, és együtt több mint felét tették a Vadkerten megkeresztelteknek. Tíz évvel később (1889-ben) Tázlárról 29, Bócsáról 17 újszülöttet vittek Vadkertre megkeresztelni. Az új, törekvő tázlári telepesek népszaporulata tehát meghaladta a századvégen még megállapodott lakosságú Bócsa pusztá lakóinak szaporulatát.

1906-ban Tázlár nagyközség életében jelentős változás történt: Kisbócsa, Nagy-bócsa és Zöldhalom területét kiszakítva önálló községet szerveztek Bócsa néven. Történt mindez oly módon, hogy a községgé nyilvánított Bócsának falusi településmagja, egyetlen utcája sem volt, teljes népessége — az 1910-es népszámlálás idején 3042 személy(!) — a 23 329 kat. holdas határ tanyáin és a meglévő majorokban élt. Erdei Ferenc talán az egykorú közigazgatás hivatalos szóhasználatával élve „eszmei

¹⁸ FÉNYES E. 1851, I. 139.

¹⁹ I. katonai adatfelvétel: Coll. XVI. Sectio 28, 29.

község”-nek nevezi az ilyen településeket. Az Alföldön sok hasonló község volt, melyek nem faluk — hanem a tanyákon és/vagy majorokban élő népességből szervezett önálló közigazgatási egységet a korabeli állami és megyei apparátus.

Visszatekintve úgy tűnik, Bócsa különválása jót tett a kevesebb mint felényi területen — 21 909 holdon — megmaradt Tázlár községnek. Bár Tázlárnak volt igazi faluvá fejleszthető településmagja, a klasszicista jellegű Beniczky-kúria körül — ezt 1906. október 1-től kápolnaként használták —, de a képviselőtestület azután, hogy kérelmezte a község nevének Prónayfalvára változtatását, amit a belügyminiszter 1907 júliusában elfogadott, úgy határozott, hogy az új (valójában csak nevében új!) község belterületének házhelyeket parcelláz. Az 1950-60-as évek településfejlesztési anomáliáit ismerő kutatónak szinte természetes, hogy nem a már meglévő település-góc körül osztottak házhelyeket, hanem attól 2,5-3 km-re, keletre, szintén a Majsa-Vadkerti út mellett, ahol csak az ún. Szegvári csárda állott. 500 négyszögöles házhelyeket osztottak és aki portát vásárolt, bankkölcsönre még 3 kat. hold földhöz juthatott. E parcellázás ugyancsak számottevő bevándorlást eredményezett: abban különbözött az előző, pusztá- és birtokfelosztásoktól, hogy falusi házhelyet csak kispénzű parasztok, volt kubikosok vásároltak.

Tekintsük át az 1870-es évektől Tázlár pusztán letelepedő népesség származását, az egyházi anyakönyvek alapján.

Vizsgálatunk alapja a házastultak és az elhunytak anyakönyve. Az egybekeltek anyakönyvében külön rovata van a házasulók születési helyének (locus originis), lakóhelyének (locus habitationis), és ugyanilyen rovatok vannak az elhunytak anyakönyvében. A születés helyét a házassági és halálozási anyakönyvet vezető plébános (vagy lelkész) legtöbbször bejegyezte. A kereszteleési anyakönyvben viszont a szülők eredeti lakóhelyének (születési helyének) bejegyzése gyakran elmaradt — régebben ennek rovata sem volt —, ezért az előbbi anyakönyvek alapján készítettünk kimutatást.

A vadkerti római katolikus plébánián 1878-ban kezdtek új házassági és halálozási anyakönyvet vezetni, ami éppen egybeesik a Beniczky-birtok parcellázását követő letelepedési hullámmal. Az 1878–1903 közötti 26 esztendőben az anyakönyvbe 704 házasságkötést jegyeztek be, a házasfelek száma tehát 1408. Közülük 376 személy volt tázlári és bócsai lakos, az összes házasulók 26,7%-a.

Bár ezúttal Tázlár pusztá benépesedését vizsgáljuk, figyelembe vesszük a Bócsán lakó telepeseket is. Ennek támpontjai a következők: 1. Bócsa pusztá közigazgatási szempontból Tázlár községhez tartozott (1872 óta), az ott élők lakóhelyét gyakrabban így jelölik: Tázlár–Bócsa; 2. a két pusztá benépesedése közel egy időben zajló települési folyamat; 3. a leteleplülők számottevő része ugyanazokról a településekről érkezett.

2. táblázat: A Tázlárban lakó 1878–1903 között házasultak száma

<i>A házasult szülőhelye</i>	<i>A házasultak száma</i>
Tázlár és Bócsa (Tázlár–Bócsa)	108
Szeged	45
Majsa	34
Vadkert	29
Kistelek	12
Félegyháza, Péteri Pusztá	11–11
Halas, Jászapáti	9–9
Kecel, Kecskemét, Szank	8–8
Abony, Dorozsma	6–6
Kiskőrös	5
Bugac és Bugac–Monostor	4
Akasztó, Izsák, Jakabszállás	3–3
Bodoglár pusztá, Csany, Jászszenzlászló,	
Kisszállás, Nagykőrös, Orgovány, Szabadszállás	2–2
25 település ²⁰	1–1

Az anyakönyvekből is kirajzolódik, hogy Tázlárnak az 1878–79. évi betelepülési hullám előtt is számottevő népessége volt: az 1878 utáni negyedszázadban házasultak közel 30%-a már helyben született. Őket a szegedi származású házasodók követik. Többségük Szeged–Alsótanyán született, de szerepel születési helyül „Szeged inferior” (Szeged–Alsóváros), „Szeged superior” (Felsőváros), Szeged–Palánk is. Az alsó- és felsőközponti kápolnák építése (1891–92) előtt a tanyán születetteket a városban keresztelték.

Kószó János és Fodor Veronika 1886. március 1-én férjhez menő Rozália lányát Horgoson, 1890-ben házasodó Ferenc fiát Szeged–Horgoson keresztelték. Tudnunk kell, hogy a szegedi alsótanyák egy részéről (főleg Nagyszéksós és Mórahalom kapitányságból) az újszülötteket a Városnál közelebb fekvő Horgosra vitték kereszteltetni. Bálint Sándor és a magunk családnév-kutatásai szerint a Tázlára települt horgosi illetőségűek bizonyosan Szeged–Alsótanyáról származtak.

Szegedi családok az 1850-60-as években költöztek Vadkertre is: Király János és felesége, Felhő Magda, Börcsök József és Fűrös Ágnes az alsóvárosi határreszről a községbe, Papp Gáspár és Ördög Erzsébet ugyanonnan vadkerti tanyára költözött (Vadkert in praediis).

²⁰ Egy-egy házasuló fiatal származott a következő településekről: Adács, Csanádapáca, Császártöltés, Csóka, Csorvás, Dócz, Dunapataj, Felsőszentiván, Fülöpszállás, Hódmezővásárhely, Jankovác, Jászsószentgyörgy, Mindszent, Ószentiván, Oszlop (Veszprém megye), Páhi, Resznek (Zala megye), Rigicza, Sári, Solt, Szentes, Sztanisits, Tass, Tiszakürt, Zazriva (Árva megye).

A szegediek után a majsai családokból származó házasulók voltak legtöbben. Más településekről (Kistelek, Félegyháza, Halas, Kecel, stb.) az adott időben lényegesen kevesebben származtak Tázlára.

*6. kép: Nagy Ferenc tázlári gazda az 1930-as években.
Archív fotó Szabadi Pál gyűjteményéből.*

Említettük, hogy 1906-ban Bócsát önálló községgé szervezték. Ez az esztendő a tázlári katolikusok életében is változást hozott: október 1-jétől a Beniczky-kúriát kápolnának használták, s ettől fogva a keresztelést, esketést, temetési szertartást hely-

ben végezték és anyakönyvezték. A tázlári (1907-től Prónayfalva) római katolikus egyház egybekeltek anyakönyvében az első bejegyzés kelte 1906. november 5. Külön rovatban tüntették fel a jegyesek származási helyét és lakhelyét. A házassulók származáshelyét 1928. december 31-ig céduláztuk.

1906 és 1928 között sok olyan fiatal kötött házasságot, akik már Tázláron születtek, de szülei nem sokkal azelőtt telepedtek meg a pusztán. Akiknek a származását az 1878–1903 közötti vadkerti anyakönyvekből ismerjük, azoknál figyelembe vettük szülei származáshelyét — így a kimutatásban a közvetlen elődök születési helyével korrigált adatok szerepelnek. Lássunk egy példát: a 22 évesen, 1907. február 10-én férjhez menő Kazi Erzsébet Tázláron született, de miután tudjuk, hogy szülei — Kazi József és Gregus Róza — szegedi földről települtek, őt is szegedi származásúnak tekintjük. Ezt a korrekciót másoknál is meg tesszük, ha a szülők származása a korábbi anyakönyvekből vagy családtörténeti kutatásból bizonyosan ismert.

3. táblázat:

A Tázláron lakó, 1906. november 5–1928. december 31. között házassulók származáshelye

<i>A származás helye</i>	<i>A házassultak száma</i>
Szeged	96
Soltvadkert	63
Kistelek	41
Halas, Majsa	34–34
Dorozsma	28
Szánk és Móricgát	17
Bócsa, Félegyháza	14–14
Csongrád	11
Kecel, Kecskemét, Kiskőrös, Kunszentmárton, Pálmonostora, Szentes	7–7
Csanádapáca, Hódmezővásárhely, Szentes	6–6
Császártöltés, Kalocsa	5–5
Sándorfalva, Szaján (Bánság)	4–4
Ada, Mélykút, Mindszent, Óbesenye, Péterréve, Szabadka	3–3
Dávod, Fülöpszállás, Horgos, Magyarkanizsa, Páhi, Szőreg	2–2

Vizsgálatunk céljának megfelelően a helyben született házassulókat itt már nem vettük számba.

Kiugróan magas a szegedi származásúak száma. A vizsgált időszakban alapítottak családot az 1878–79-ben és a 80-as években letelepült szegediek gyermekei. A szegedi gyökérzetű családokban az átlagosnál nagyobb a gyermekszaporulat. A csecsemő- és kisgyermekkorai halandóság mellett is gyakori, hogy egy-egy családban 8-10 gyermek

nőtt fel. Kazi Józsefnek (1854–1928) — felesége Gregus Róza és 1879-ben már tanyája állott a Beniczky dűlőben — 8 gyermeke, Gregus Jánosnak (1842–1908) 6 gyermeke, Lázár Istvánnak 10 gyermeke alapított családot. A szegedi származásúak leggyakrabban földijeikkel házasodtak, még évtizedekkel a megtelepedés után is. Ma már nehéz, szinte lehetetlen földeríteni ennek a motivációit. Az azonos gyökérzet, termelési tapasztalat, szokások stb. bizonyos összetartást alakíthattak ki a „szögedi föld”-től távolra szakadt családok között. Tudunk arról, hogy több szegedi származású tázlári legény a szegedi tanyákról választott magának feleséget. Lehetséges, hogy ebben a szülőknek illetőleg a komendálásnak is szerepe volt.

Gyakorinak mondható, hogy testvérek egy családból házasodtak pl. Vass Ferenc (1842–1923) Ördög Klárát (1854–1897), Vass Imre (1845–1921) Ördög Annát (1853–1941) vette feleségül. A Dobó és a Lázár családból, valamint a Gregus és a Kazi családból is 2-2 gyermek házasodott össze. Mindegyik család szegedi származású. Erre még több példát említhetnénk. A szegedi földről Tázlárra származottak házassági kapcsolatai fölerősítették azt az elődöktől örökölt hagyományt, hogy a sok gyermek „áldás”, más szóval véteknek tartották a születéskorlátozást. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a szegedi származású házasultak száma a tárgyalt időszakban többszöröse a kisteleki, halasi, majsai és a dorozsmai származásúaknak.

Tanulságos a Rabi Antal (1842–1919) — Zsemberi Rozália (1854–1916) házaspár útja, gyermekeinek sorsa az anyakönyv tükrében.

4. táblázat

<i>A gyermek keresztnéve</i>	<i>Születési éve</i>	<i>A keresztelés, illetve lakóhelye</i>	<i>Házasságkötés ideje, házastárs neve, származása</i>
Antal	1875	Kistelek	† 1894
István	1876	Kistelek	1900, Horváth Erzsébet, Kistelek
Rozália	1879	Kistelek	1900, Lőrík Ignác, Halas
Juliána	1879	Szeged	1900, Várad József, Szeged
Sándor	1881	Szeged-Felsőváros	1907
Eszter	1883	Csengele	1901, Kószó Ferenc, Szeged
Etel	1884	Szeged	Mészáros János, Bugac-Monostor
Mihály	1885	Szeged-Csengele	1912, Gárgyán Etelka, Szeged-Alsóváros
József	1886	Majsa	—
Ilona	1894	Tázlár	—

Rabi Antal és Zsemberi Rozália (a tázlári pap 1907-ben Zsömbörinek írta) szegedi származásúak. Első három gyermeküket Kisteleken, utána viszont két gyermeket Szegeden kereszteltek. Anyakönyvi kutatásainkból ismert, hogy a szegedi felsőtanyákról, különösen Csengele kapitányságból az újszülötteket inkább a közeli Kistelekre vitték kereszteltetni, mert messze volt a Város. Valószínűnek tartom, hogy a házaspár szegedi tanyán, talán épp Csengelén lakott. A fiatalasszony 1881-ben Sándor fiát szülei (vagy nagyszülei) szegedi házában szülhette, ezért jegyezhatték be a szeged-felsővárosi anyakönyvbe. 1886-ban a házaspár Majsán élt (József fiukat ott keresztelték), 1894-ben pedig már Tázláron laktak. Gyermekük Tázláron kötött házasságot. István fiuk és Rozália lányuk esküvője egy napon volt (1900. január 10-én). A kilenc nagykorúságot élt gyermek leszármazottai mind Tázláron születtek.

A megelőző negyedszázadhoz viszonyítva növekvő a vadkerti származású házasultak száma. Magyarázata az, hogy a század végén számos vadkerti parasztember vásárolt földet a tázlári puszta parcellázásakor. Köztük szegedi és kisteleki származásúak is: pl. a Tázláron lakó Csikós János és Gregus Viktória Anna lányát és János fiát jelöli az anyakönyv (1920-ban illetve 1924-ben) soltvadkerti származásúnak. Mind a két szülő szegedi földről származott. A vadkerti származásúnak jelölt Rabiak (Rabi Anna 1914-ben, Rabi Ágnes 1919-ben ment férjhez) szülei pedig kisteleki származásúak.

Növekvő a kisteleki származásúak száma is. A Budai, Harmat, Hell, Muhel, Tisóczki, Váradi vezetéknevűek kistelekiek. Tisóczki Istvánnak és Juhász Julianának 1910-ben Anna lánya, 1919-ben Etel, Franciska lánya, István fia, 1921-ben Péter fia kötött Tázláron házasságot.

Halasi származásúak: Babenyec Ferenc (sz. 1893), Bereczki Etel (1901), Brinkusz Mihály (1897), Brinkusz István (1899), Gyöngyi Erzsébet (1899), Gyöngyi Imre (1899), Lantos István (1886), Mihály Kálmán Kovács (1895), Nagy Tyúkos Erzsébet (1903), Slezák György (1884) és mások.

Majsaik: Harnóczi Terézia (sz. 1890), Kertész Farkas Benjámin vincellér (1880), Macska József (1900), Macska Ilona (1908), Rácz Fodor Kálmán (1900), Répa Julianna (1901), Répa Mária (1904), Szécsényi Mihály (1877), Szécsényi Veronika (1893).

Dorozsmaiak a Dudás, Lajkó, Maróti, Márta, Tácsi család leszármazottai. A Dudás Ferenc–Dudás Magdolna házaspárnak 1890–1902 között, Dorozsmán született hat gyermeke Tázláron kötött házasságot (1909–1926 között). Dudás Istvánnak és Joó Rozáliának négy, Márta Györgynek és Látó Máriának három gyermeke már Tázláron házasodott.

Félegyháziak: Bajzák Veronika (1901), Dencs Ilona (1892), Fekete Erzsébet (1893), Horváth József (1871), Huszka Mária (1890), Kádár Mária (1858), Kádár

Rozália, Major János (1875), Mezei Mária (1893), Rekedt Nagy Etel (1901), Rekedt Nagy Mihály (1903) és Ágoston (1905), Pintér Rudolf (1887).

A Tázlárrel kelet-északkelet felől szomszédos Szank pusztá Kunszentmiklóshoz tartozott és hasonló körülmények között kezdett benépesedni, azonos időben vált önálló községgé.²¹ A két település tanyai lakossága között gyakoriak a munka- és házassági kapcsolatok. A sándorfalvi Czirok Jakab–Tóth Rozália házaspár 1896-ban még Tázlár, 1899-ben már Szankon lakott.

Ugyancsak gyakoriak a házassági kapcsolatok 1906 után is a szomszédos bócsaiakkal.

Csongrádi származásúak: Csenki Mihály (sz. 1867, felesége Palásti Magdolna), ifj. Csenki Mihály (1896), Csenki Julianna (1903), Palásti Mihály zenész (1899), Pozsár Rókus (1898), Szántai János (1881), Szemerédi Mária (1897), Ürmös Veronika (1893), Vajda Margit (1901), Vincze György (1894).

A szentesi születésűek valamennyien (heten) Szőke József és Barta Viktória gyermekei. A házaspár 1904–1921 között került Tázlára. A 7 kunszentmártoni születésű közül 4 Kelemen Ferenc és Tigyi Erzsébet gyermeke, a 7 kecskeméti közül pedig 4-en Dudás József gyermekei. Ezzel azt is kívánom jelezni, hogy az egy adott településről származó házassultak száma és a betelepülők száma között nincs szoros összefüggés. A következő nemzedék gyökérzetére, szokásaira viszont a házassultak fenti kimutatásából következtetni lehet.

Sajátos, hogy a tiszántúli Csanádapácáról és Újkígyósról 4 házaspár az 1890-es években a homokpusztára vándorolt: Apácáról Csernók György–Pleskovics Ágnes, Csernók István (1873)–Sebestyén Ágnes, Tóth Mihály–Csernák Veronika, valamint az újkígyósi Bozó József–Csernák Ágnes házaspár. A családnév-azonosságból arra következtetünk, hogy a Csernókok testvérek, vagy unokatestvérek lehettek.

A bánági Szaján községben négy házassuló született: valamennyien Dudás Gábor kovács és Tajti Etel gyermekei. Dudás Gábor (1854–1928) és felesége, Tajti Etel (1856–1936) Dorozsmán születtek és Tázlár, hunytak el.²² Sajátos a dorozsmai házaspár útja a zömmel szegedi gyökérzetű bánági faluba, majd onnan a századforduló táján Tázlára. Valószínű, hogy dorozsmaiak — talán épp Dudás nevű rokonaik — csábították a kovácsmestert a szülőföldjükhöz hasonló homokvidékre, ahol szükség volt a munkájára.

Hódmezővásárhelyről két római katolikus vallású család és — mint említettük — több református települt Tázlára. Tóth Istvánnak és Kis Juliannának három gyermeke kötött házasságot Tázlár. Mónus Józsefnek Sándor fiát 1904-ben még Vásárhelyen, Jusztina lányát 1908. január 30-án már Vadkerten keresztelték. A család a két időpont között települt át Vásárhelyről Tázlár határába.

²¹ JANÓ Á. 1982.

²² Elhunytak anyakönyve 1928–1953. Tázlár, Római katolikus plébánia.

Az egybekeltek anyakönyve lehetőséget nyújt a tázláriak házassági kapcsolatrendszerének elemzésére, amire még visszatérünk.

5. táblázat: A Tázlárón 1906–1953 között elhunytak származása

<i>A születés helye</i>	<i>Az elhunytak száma</i>
Szeged	128
Kiskunmajsa	67
Soltvadkert	48
Kiskundorozsma	45
Kistelek	44
Kiskunfélegyháza	26
Kiskunhalas	25
Csongrád	21
Szank, Pálmonostora (Péteri pusztá)	17–17
Bócsa	10
Kecskemét	9
Kecel, Mélykút	7–7
Hódmezővásárhely, Szabadka	6–6
Bácsalmás, Jászszentlászló, Kiskőrös, Magyarkanizsa, Sándorfalva	5–5
Kalocsa, Mindszent	4–4
Akasztó, Csanádapáca, Csany, Csorvás, Péterréve, Regöcze, Szentés	3–3
Abony, Baja, Békésszentandrás, Bodolya, Bugac, Budapest, Császártöltés, Csantavér, Csengőd, Dóc, Foktő, Horgos, Jánoshalma, Kötöny pusztá, Nyítraladány, Oszlop (Veszprém m.), Soltszentimre, Szabadjakabszállás, Szolnok, Tömörkény	2–2
61 település ²³	1–1

Nem vettük számba a csecsemőkorban és 18 éven alóli elhunytakat, a következő megfontolással. 1906 és 1953 között hunyt el az 1870-es évek és a századforduló között Tázlárón megtelepült nemzedék- és kis részben az ő gyermekeik, vagyis a letelepedettek második nemzedéke. Ha a csecsemő- és kisgyermekkorban elhaltakat is figyelembe vesszük, ez — a magas csecsemőhalandóság miatt — megváltoztatja a betelepültek arányait. Mivel nem kifejezetten demográfiai vizsgálatot végzünk, hanem a Tázlárra irányuló vándorlás földérítése a célunk, célirányosnak tartottuk, ha egy bizonyos életkornál határt húzunk. 18 éven aluli személyt kivételképpen akkor vettünk kimutatásba, ha az anyakönyvi bejegyzés a betelepülés idejére és a származás helyére vonatkozó fontos információt nyújtott.

²³ Elhunytak anyakönyvei, Tázlár, Római katolikus plébánia.

640 Tázlárón elhunyt, római katolikus vallású személy származását vettük figyelembe. Összesen 111 településről származtak, de az elhaltak meghatározó többsége (69%-a) 10 településről származott.

Az 1906–1953 között elhunyt tázlári felnőtteknek éppen egyötöde (20%-a) szegedi földön született. 10%-uk majsai származású. A szomszédos Soltvadkertet nem számítva a következő két nagyobb kiröpítő fészek Kistelek és Dorozsma, ahonnan az elhaltak 15,5%-a származott. Sommásan megállapítható, hogy a 20. század első felében a tázláriaknak közel fele (45,5%-a) származott a négy legnagyobb kibocsájtó településről: Szegedről, Majsáról, Dorozsmáról és Kistelekről.

Külön kell szólni a vadkerti származásúakról. A családtörténeti anyaggyűjtésből ismert, hogy közülük többnek a családja máshonnan települt Vadkertre, pl. az Eke családnevűek Csongrádról, a Szűcsök Szegedről, a Dudások Dorozsmáról származtak. A több hullámban zajló migrációról csak a szomszédos települések anyakönyveinek föltárásával adható teljes kép.

A szomszédos települések illetve puszták — Kötöny, Szank, Bócsa, Vadkert és Halas — határából 104-en származtak (az elhunytak 16,2%-a).

Számottevő a falu népességében a Tisza melléki települések kibocsájtó szerepe. Csongrád (21 fő), Pálmonostora (17), Szentés (6), Csany (6), Tömörkény (2), Mindszent (4), Hódmezővásárhely (6), Dócz (2), Sándorfalva (7), Algyő (1) római katolikus telepesei 10%-át jelentik az 1906–1953 között Tázlárón elhunytaknak. A vásárhelyi református telepesekről egyelőre a visszaemlékezésekből tudunk számot adni.²⁴

Bálint Sándor az egyházi anyakönyvek tanulmányozása és több család visszaemlékezése alapján az alábbi következtetésre jutott: „Tázlárt mostani lakosságának mintegy 80% arányban (...) alsótanyai népünknek 1880 és 1900 táján kívándorló két raja vette birtokba.”²⁵ Hozzáteszi, hogy szegedi gyökérzetű családokat adott még Dóc, Csany, Kistelek, Sándorfalva, Jászszenzlászló, s több más település. A házassulók és az elhunytak anyakönyveinek tételes cédulázása és összevetése nyomán megállapítható, hogy a szegedi telepések szerepe valóban meghatározó, de nem ilyen mértékben. Tázlár 20. század első felében élt népességének 25-30%-a a szegedi földről származott és ha a máshonnan odatelepülő szegedi gyökérzetűeket is figyelembe vesszük, a Szeged római katolikus vallású népéből származók aránya elérhette — vagy kevéssel meghaladhatta — a lakosság felét. A háromezer fős népességnek (1960: 2994 fő) a szegedi gyökérzetűek meghatározó hányadát alkották.

Tázlár első iparosai mind telepések. A dorozsmai származású, Szajánban született Dudás Gábor kovácsot (1854–1928) már említettük. Mihály József kovács Halasról, Primusz Mátyás bognár Kiskörösről, Oláh János bognár Szeged-Al-

²⁴ A soltvadkerti és a tázlári református egyház anyakönyveit eddig nem tudtuk tanulmányozni. Kutatásukat tervezzük.

²⁵ BÁLINT S. 1976, 235.

sótanyáról, Oláh József géplakatos (1883–1949) a bácskai Csantavérről, Szőke Ferenc géplakatos Szentesről, Árvai Károly cipész az Arad megyei Torna-Szederhátról, P. Nagy Zoltán asztalos Kunszentmártonról származott.

Az anyakönyvi kutatás és a szóbeli emlékezések alapján összeállítható több telepes család leszármazottainak listája. E „családfák” közül néhányat itt közreadok — olyanokat, melyek több néprajzi tanulságot ígérnek.

Az 1878 ősze és 1879 tavasza között Szeged-Alsótanyáról Tázlár pusztára települt Lázár István–Papp Anna házaspár 10 gyermeket — 6 fiút, 4 lányt — nevelt föl és házassított ki.

Lázár István és Papp Anna gyermekeinek házassági kapcsolatai

Lázár Anna (1861–1917) — Dobó Ferenc szeged alsótanyai

Lázár Rozália (1863–) — Németh Tamás (1859–1909) szeged-alsótanyai,
házasságkötés: 1885. I. 19.

Lázár Pál (1868–1922) — Dobó Veronika szeged-alsótanyai

Lázár István (1869–1943) — Kovács *Kurkó* Rozália szeged-felsőtanyai

Lázár Mihály (1871–1938) — Vass Etel (1876–1920) szeged-alsótanyai
házasságkötés: 1896. I. 29. 2. felesége Király Gy. Erzsébet (1881–Halas)
házasságkötés: 1922. II. 25.

Lázár Julianna (1875–1949) — Pap János (1870–1954) szeged-alsótanyai

Lázár János (1883–1946) — Kovács *Kurkó* Julianna szeged-felsőtanyai

Lázár Ferenc (1884–1946) — Kordás Erzsébet (1882–1948) szeged-felsőtanyai

Lázár Etel (1884–) — Vass Antal (1880–) szeged-alsótanyai házasságkötés:
1904. II. 16.

Lázár Vince — Katona Anna szegedi

A házaspár 6 gyermekkel települt Tázlára, közülük a legnagyobb 18, a legkisebb 4 éves volt átköltözésük idején. A 10 Lázár-testvér közül valamennyi szegedi sarjadékkal házasodott. Kettő a szintén alsótanyai Dobó családból, kettő a Vass családból választottak házastársat.

A Lázár családdal egyidőben telepedett meg a pusztán a szegedi Gregus János (1842–1908) és Kazi Erzsébet (1850–1932) négy gyermekével. 1879 őszén már tanyájuk volt.

Gregus János és Kazi Erzsébet gyermekei és házasságkötésük

Gregus Vince (1871. Szeged – 1952) — Zsikla Mária (1877. Kerekegyháza – 1961)

Gregus Julianna (1874. Szeged –) — Csányi János szegedi

Gregus Rozália (1877. Szeged –) — Hambalkó Ferenc

Gregus Erzsébet (1878. Szeged – 1899) — Zsikla József
Gregus Anna (1879. Tázlár –) —
Gregus Teréz (1880. Szeged –) — Varju Mihály (1876)

A telepések második nemzedékéből két Lázár testvér családját mutatom be:

Pap János (1870–1954) és Lázár Julianna (1875–1949) gyermekei

Pap József (1896 –) — Csikós Anna (anyai ágon Gregus) — 5 gyermek
Pap Anna (1898 –) — Vass Ignác szeged-alsótanyai — 8 gyermek
Pap Julianna (1898 –) — Németh László szegedi, — 6 gyermek
Pap Rozália (1899–1989) — Balassi Sándor szanki születésű, anyja szegedi, 1920. 2. férje Gregus István szeged-alsótanyai, — 5 gyermek
Pap Viktor (1900 –) — Pálfi Menyhért (Soltszentimrére származott szegedi család sarja)
Pap Veronika (?) — Terbe László József (1902–) apja majsai, anyja Gregus-lány) — 6 gyermek
Pap Erzsébet (1906 –) — Csorba Albert — Harka pusztai — 4 gyermek
Pap István (1907 –) — Kovács Matild Bodoglár pusztai — 3 gyermek
Pap János (1912 –) — Végh Ilona Bugac pusztai — 3 gyermek
Pap Ferenc (1913 –) — Vass Ilona (szülei szegediek) — 6 gyermek
Pap Ilona (1915 –) — Vincze Tamás soltvadkerti — 3 gyermek
Pap Imre (1917 –) — Hevér Piroska Bugac pusztai — 6 gyermek

Lázár Pál (1868–1922) és Dobó Veronika gyermekei

Lázár János (?) — Csorba Jusztina Harka pusztai
Lázár Sándor (1895 –) — Sz. Tóth Mária Bócsa pusztai
Lázár Rozália (1896 –) — Kiss Pál félegyházi
Lázár Ferenc (?) — Zsikla Erzsébet
Lázár István (?) — Csorba Julianna Harka pusztai
Lázár Mária (1904 –) — Hegyi Sándor halasi (esküvő: 1924)
Lázár Piroska (1910 –) — Jenei Béla (apja szegedi származású, esküvő: 1927.
Lázár Margit (1912) — Zsikla József
Lázár Pál (meghalt 16 éves korában)
Lázár Mihály (? –) — Tóth Anna soltvadkerti

A szülők 10 gyermeket neveltek föl, de Jeneiné Lázár Piroska szerint több testvére kisgyermekkorban elhunyt.

A telepések 2. nemzedékének családjában is tartja magát a nagy gyermekáldás, a 3. nemzedék viszont csak 3-6 gyermeket nevelt föl. Kevesebben választanak házastársat szegedi származású családból: Pap János és Lázár Julianna 12 gyermeke közül három, Lázár Pál 9 gyermeke közül csak egy kötött házasságot szegedi sarjadékkal. A családtörténeti anyaggyűjtés azt mutatja, hogy a szegediek közötti összeházasodás a 2-3. nemzedék életében ritkul. A máshonnan származott családokból való párválasztást az új közösségbe való beilleszkedés egyik jelének foghatjuk föl.

A házassági anyakönyvek fényt vetnek az egykorú házassági szokásokra. Több ízben előfordult, hogy két testvérnek egy napon tartották az esküvőjét. 1884. november 26-án a szegedi Kazi Imre és Borbás Veronika Imre fia és Julianna lánya, 1900. január 10-én Rabi Antal és Zsemberi Rozália István fia és Rozália lánya, 1920. február 4-én Lázár István és Kovács K. Rozália két lánya, 1923. november 13-án Lázár Mihály és Vass Etel Mihály fia és Jolán lánya házasodott. Arra is találtunk példát, hogy két testvér, szintén testvérpárral, egy napon kötött házasságot. A szegedi Dobó Ferenc és Lázár Anna két gyermeke (István és Erzsébet) 1919. október 27-én tartotta esküvőjét a kisteleki Tisóczki István és Juhász Julianna Franciska és István gyermekével.

Összegezés, következtetések

1. Tázlár pusztára a szomszédos településeken kívül túlnyomórészt Szeged vidékéről (szegedi tanyák, Dorozsma, Kistelek) és a Tisza-mellékről (Csongrád, Pálmonostora stb.) érkeztek telepések.

2. Míg a 18. században a Duna-Tisza közén Észak-Dél irányú migráció folyt, a 19. század második felében főként Délről Északra irányult a népességmozgás. Olyan településekről, amelyek tanyás határ részein telítettség, ennek következtében földhiány jelentkezett. Jelentős részben a túlnépesedő tanyák népfölöslege keresett magának az eladott pusztán jobb megélhetést.

3. Tázlár benépesítésében meghatározó volt a szegediek szerepe. A szegedi tanyák népe nem csupán a már említett körülmények miatt vett részt tömegesen Tázlár és más puszták benépesítésében, hanem azért is, mert a városi földbérletek révén és az árutermelésbe való bekapcsolódása miatt kialakult benne a vállalkozó készség és a homok megkötésében, művelésében számottevő tapasztalata volt. Ez utóbbiakról mintha olykor megfigyelhetnénk volna.

Szegedi családok jelentős szerepet vállaltak a homokpusztákon létesített községek közösségi és közéletében is. Pl. Lázár Mihály kb. 15 éven át volt Tázlár bírája. Az egyházközségben szintén szegedi származású gazdák jártak élen.

Hasonló szerepet hódmezővásárhelyi reformátusok töltöttek be Tázláron, pl. az Égető család több tagja a gazdakörben. Úgy látszik, a nagymezővárosok parasztgazdái, ha tanyán éltek is, haladottabbak voltak másoknál: falusi és pusztai

parasztoknál. E tapasztalat alapos föltárása elsősorban mentalitás-vizsgálatokat igényel.

4. Az egybekeltek anyakönyvei kiválóan használhatók a házasodási kapcsolatrendszer vizsgálatára, amire csak néhány példát említettünk. Erre más helyen még visszatérünk.

Megfogalmazható néhány általánosabb érvényű következtetés is:

1. A Duna–Tisza közén a török alatt óriási népességi vákuum képződött. Ez a vákuum a 18. századi, 19. század eleji telepítések következtében sem töltődött fel. Hatalmas puszták maradtak külterjes állattartással is alig hasznosítva.

A 19. század második felében megért a helyzet a puszták kiosztására. Ez gazdasági szükségszerűség, ám demográfiai kényszer is volt! A homokpuszták fölosztása bizonyos mértékig levezette a Duna–Tisza köze déli része és a Tisza-mellék parasztságának földéhségét. Innen nem (vagy alig) volt Amerikába történő kivándorlás, ami a század végén a Felső-Tiszavidék szegényparasztságát megmozgatta.

2. A földesurak, zsidó kereskedők, parasztnábobok birtokolta puszták fölparcellázása után tanyák ezrei nőttek ki a földből. Míg a 18. századi telepítések nyomán előbb faluk, mezővárosok keletkeztek, addig a 19. századi puszták parcellázása után a táj kontinuus településeire jellemző tanyás település terebélyesedett tovább. Falu csak később létesült — azt is a vármegye vagy országos hivatal, hatóság hozta létre.

3. Melyik üzemforma termelt többet: a Tázlár pusztán korábban működő majorságok, vagy a fölosztott legelőkön, réteken megtelepült parasztgazdaságok? A kérdésre csak alapos agrárgazdasági adatfeltárás és összehasonlító számítások után lehet válaszolni, ami nem a települési folyamatokat és azok hatását vizsgáló néprajzkutató kompetenciája. De a kérdés egy leágazására eddigi ismereteink alapján is válasz adható: úgy látjuk, hogy a pusztas felosztása után kibontakozó tanyás gazdálkodás növelte az adott terület eltartókéességét, nagyobb népesség élt meg ugyanazon a területen — és egy idő múlva legalább annyi árut, termékfölsleget adott a nemzetgazdaságnak, mint a földesúri családok, úri birtokosok majorságai.

IRODALOM

BÁLINT SÁNDOR

- 1974 Szegediek Bács-Kiskun homokján. *Cumania* 2. Kecskemét, 411–426.
1976 A szögedi nemzet 1. MFMÉ 1974/75-2. Szeged

BALOGH ISTVÁN

- 1980 Egy tőkés tanyás gazdaság a 19. század második felében. In: *A magyar tanyarendszer múltja*. Szerk.: Pölöskei F.–Szabad Gy. Budapest, 272–312.

BÁRTH JÁNOS

- 1984 A keceli tanyák. In: Kecel története és néprajza. Szerk.: Bárh J. Kecel, 695–751.

BOROVSKY SAMU (szerk.)

- 1990 Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye. I. Reprint Budapest

FÉNYES ELEK

- 1851 Magyarország geographiai szótára. Pesten

GALGÓCZY KÁROLY

- 1877 Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye monographiája. III. Budapest

JANÓ ÁKOS

- 1982 Fejezetek a szanki és mórícgáti tanyás gazdálkodás múltjából. A Kecskeméti Katona József Múzeum Közleményei I. Kecskemét

JUHÁSZ ANTAL

- 1990 Az elvándorlás és megtelepedés motivációi a táj települési folyamataiban. In: Migráció és település a Duna-Tisza közén. Szerk.: Juhász A. Szeged, 99–110.

PALÁDI-KOVÁCS ATTILA

- 1993 Újkori migrációs folyamatok az Alföldön és a népi kultúra alakulása. In: Régi és új peregrináció. Magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon. III. Budapest–Szeged, 1605–1614.

F. SZABÓ GÉZA (főszerk.)

- én. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye általános ismertetője és címtára. Budapest

Die Besiedlung der Puszta Tázlár

ANTAL JUHÁSZ

Der Autor untersucht die Besiedlung der Puszta Tázlár ab Mitte der 19. Jh. bis 1910. Seine Quellen sind die zeitgenössischen Landkarten, die kirchlichen Matrikeln und die Erinnerungen der ältesten Generation während dem Angabensammeln (1989–1991).

Im 18. Jh. und in der ersten Hälfte des 19. Jh-s gehörte die Puszta zu Gutsbesitzern, die sie meist mit Weidenviehzucht (extensiv) nützlich machten. Zwei Gutsbesitzer trieben Meierei-Wirtschaft. Im Jahre 1850 war bloß das Einünftel der Puszta angebautes Ackerland, das Übrige war Weide, Wiese und auf dem hügeligen Treibsand wurden Wälder angepflanzt.

1872 wurde aus dem Gebiet von Tázlár und den vier angelegenen Puszta, auf 46 000 Katastraljochen selbständige Gemeinde ins Leben gerufen. Die neue Gemeinde besaß keinen geschlossenen dörflichen Siedlungskern, seine Bevölkerung lebte im Großteil in 7-8 herrschaftlichen Meierhöfen, teils in Gehöften von Landwirten als Gutsarbeiter. Am Ende der 1870-er Jahre wurde das Gut der Landbesitzer-Familie Beniczky mit Hilfe der naheliegenden Sparkasse von Kalocsa parzelliert. Die billigen, mit 50 Jahren Tilgungszeit kaufbaren Felder fanden schnell Kunden. Der Großteil der Ansiedler war Ackerbauer aus Szeged, Kistelek, Kiskunmajsa. In den 1890-er, 1900-er Jahren wurden wiederum mehrtausend Katastraljoch Weiden parzelliert.

Der Autor analysiert anhand den Matrikularn von Eheleuten und Verstorbenen die Abstammung der Ansiedler in Tázlár (Tabelle 2., 3., 5.). Aus den Matrikularn kommt zum Vorschein: 25-30% der Bevölkerung von Tázlár im 20. Jh. stammte aus der Gemarkung von Szeged — der größten Stadt der Gegend —, aus den Gehöften von Szeged. Mit Berücksichtigung auf die mehreren, wiederholenden Phasen der Szegediner Migration und die mündlichen Quellen ist zu behaupten, daß die Ansiedler mit Szegediner Abstammung die Hälfte der Dorfbevölkerung betragen. Der weitere, bestimmende Teil der Bevölkerung stammte aus den naheliegenden Siedlungen (Majsa, Dorozsma, Halas, Vadkert) und aus dem südlichen Theißland (Csongrád, Hódmezővásárhely) ab.

Der Autor stellt das Verzeichnis der Abkömmlingen von mehreren Ansiedler-Familien, ihren „Familienbaum“ dar. Schließlich faßt er seine Folgerungen betreffs der Besiedlung von Tázlár und der Mentalität der Gehöftsansiedler zusammen.

MELLÉKLETEK

1. Az 1885-ben megkeresztelt tázlári újszülöttek szüleinek származási helye			
<i>A szülők</i>		<i>Az újszülött keresztnéve</i>	<i>A keresztelés ideje</i>
<i>neve</i>	<i>származása</i>		
Földi József – Börösök Erzsébet *	Szeged inf. – „Vadkert in praediis”	Mária	január 1.
Tóth József – Csányi Magda	Tázlár	József	január 17.
Csenki Sándor – Csenki Mária	Félegyház – Tázlár	Erzsébet	február 4.
Ilovai Erzsébet (illeg.)	Tázlár	Rozália	február 17.
Szöke József – Menyhárt Rozália	Tázlár	Rozália	február 25.
Csáki Imre (helv.) – Sipos Mária	Tázlár	Rozália	február 28.
Szimcsák János – Sajdik Erzsébet	Mélykút – Bócsa	Terézia	március 20.
Kornóczi Ferenc – Pásztor Teréz	Kecel – Bócsa	György	április 22.
Hambalkó István – Kurgyis Viktória	Halas – Vadkerti tanya	Sofia	május 16.
Rabi József – Vetró Julianna *	Kistelek – Tázlár	József	május 21.
Nagy István – Szerencsés Rozál	Majsa – Tázlár	Antal	június 1.
Szabó István – Godó Julianna	Szeged inf. – Bócsa	Julianna	június 6.
Csehó Ádám – Péter-Szabó Márta	Majsa – Tázlár	Péter	június 13.
Kalmár Károly – Rágyi Erzsébet	Félegyház – Bócsa	Pál	június 19.
Víg Mátyás – Csemák Erzsébet	Jankovác – Bócsa	Mátyás	augusztus 25.
Törköly Mihály – Kámbi Anna	Kistelek – Tázlár	Zsuzsanna	szeptember 1.

Börcsök József – Fűrös Ágnes *	Szeged inf. – Vadkerti tanya	Adelaid	szeptember 12.
Sámuel György – Szakál Erzsébet	Mélykút – Csábor puszta	Mihály	szeptember 26.
Csipak József – Bozóki Anna *	Szeged inf. – Tázlár	Anna	szeptember 29.
Kónya István – Vetró Mária	Kistelek – Tázlár	István	október 1.
Torma Mária (illeg.)	Csongrád	Rozália	október 2.
Vörös-Baranyi Pál – Grizák Veronika	Szabadka – Vadkert	Imre	november 1.
Tatár Gábor – Bóna Erzsébet	Majsa – Tázlár	Terézia	november 2.
Szántai János – Ötvös Veronika	Csongrád – Tázlár	Sándor	november 24.
Lengyel Ignác – Kertész-Kis Ágnes	Majsa – Tázlár	Veronika	november 24.
Czinkóczi Ferenc – Figura Mária	Majsa – Tázlár	Ferenc	december 3.
Tatár Pál – Kulcsár Julianna	Péteri p. – Tázlár	Rókus	december 16.

(Soltvadkert, r. kat. plébánia, Matricula Baptisatorum... ab anno 1876–1888. Tomus VI.)

A * jellel megjelölt személyek (Bozóki Anna, Börcsök Erzsébet, Fűrös Ágnes, Vetró Julianna) elődei családkutatásaink alapján szegedi származásúak.

2. A Tázláron lakó házaspárok származási helye 1878–1898				
<i>A házaspár</i>			<i>A szülők neve</i>	<i>Az esküvő ideje</i>
<i>neve</i>	<i>élet-kora</i>	<i>származása</i>		
Csépe Julianna	21	Csongrád	Cs. László – Varga Katalin	1878. XI. 27.
özv. Kürtösi Flórián	40	Félegyháza	—	1879. III. 9.
Benyeda Mátyás	27	Kecel	B. János – Kacska Mária	1879. XI. 18.
Kiss Eszter	22	Péteri puszta	K. János – Ferenczi Veronika	1880. V. 3.
Juhász János	28	Csany	J. Dénes – Kocsó Anna	
Vida László	23	Halas	V. János – Kovács Anna	1882. V. 22.
Sándor Erzsébet	21	Péteriuszta p	S. József – Dudás Mária	
Muhel István	31	Szeged sup.	†M. József – Papp Anna	1884. II. 11.
Csipak Terézia	22	Szeged inf.	Cs. József – Pálffy Ágnes	
Tápai Imre	48	Csany	†T. Imre – Dóka Klára	1884. VI. 19.
Kovács Mária	44	Péteri puszta	†K. Ignác – Kovács-Tóga Rozália	
Barta János	26	Majsa	+B. János – Venczel Klára	1884. XI. 18.

Kazi Imre	24	Szeged inf.	K. Imre – Borbás Veronika	1884. XI. 26.
Kazi Julianna	18	Szeged inf.	K. Imre – Borbás Veronika	1884. XI. 26.
Német Tamás	25	Szeged inf.	N. Pál – †Sutus Erzsébet	1885. I. 19.
Lázár Rozália	22	Szeged inf.	L. István – Papp Anna	
Magyar Lajos	28	Csongrád	M. Rozália törvénytelen fia	1885. I. 28.
Kovács Erzsébet	19	Csongrád	K. Mihály – Dávid Veronika	
Törteli Dénes	24	Majsa	†T. Imre – Sziládi Mária	1885. XI. 24.
Csik Veronika	18	Majsa	Cs. Mihály – †Törteli Erzsébet	
Kószó Rozália	21	Szeged-Alsóta.	K. János – Fodor Veronika	1886. III. 1.
Göröcs György	24	Majsa	†G. János – Faragó Mária	1886. VII. 5.
Fehér Anna	18	Dunapataj	F. József – Hajas Júlia	
Csipák József	26	Szeged-Ludas (!)	Cs. József – †Pálfi Ágnes	1886. XI. 15.
Szegszárdi Rozália	25	Kistelek	Sz. Antal – Lippai Erzsébet	1887. II. 21.
Papp Károly	26	Csany	P. Balász – Törköly Veronika	1887. II. 21.
Barta József	24	Ozlop	B. János – †Hernádi Teréz	1888. I. 30.
Vas Veronika	19	Szeged inf.	V. Ferenc – Ördög Klára	
Terbe Mária	17	Majsa	T. Gábor – Vékony Rozália	1888. IV. 23.
Bieliczki Mária	26	Kecel	B. Dávid – Bobek Rozália	1888. X. 30.
Urbány József	29	Akasztó	†U. István – Kovács Anna	1888. XI. 7.
Torma Mária	28	Csongrád	T. Mátyás – Magyar Rozália	1888. XI. 7.
Kószó Erzsébet	20	Szeged-Horgos (!)	K. János – Fodor Veronika	1890. II. 3.
Kószó Ferenc	26,5	Szeged-Horgos (!)	K. János – Fodor Veronika	1890. II. 10.
Vas Viktória	19	Szeged inf.	V. Ferenc – Ördög Klára	
Dani Mihály	24,5	Szeged inf.	†D. József – Fodor Ilona	1890. IV. 30.
Menyhardt Mária	21,5	Bóka-Kanak	†M. István – Nagy Teréz	
Gácsi Ferenc	28,5	Kistelek	Báló Franciska özvegye	1890. V. 5.
Patai Rozália	23,5	Péteri p.	P. István – †Kővágó Rozál	
Pápai János	25	Vadkert	Bugyi Mária özvegye	1891. I. 19.
Csehó Kovács Teréz	20	Majsa	Cs. K. Ádám – Péter-Szabó M.	

Czinkóczi Lajos	24	Majsa	Cz. Lukács – Bugyi Erzsébet	1891. XI. 11.
Váradi Mária	20	Csengele (Szeged Felsőt.)	V. Imre – Hegedűs Rozália	
Molnár Rozália	21	Félegyháza	M. János – Patyi Rozália	1891. XI. 17.
Kovács Mária	18	Szeged	K. György – Monori Erzsébet	1892. I. 11.
Dobó Piros	18	Szeged-Alsóváros	D. Imre – Kazi Rozália	1892. I. 25.
Kovács Imre	24	Szeged	K. György – Monori Erzsébet	1892. II. 1.
Szegszárdi Éva	20	Kistelek	Sz. Amdrás – Szűcs Mária	1892. II. 4.
Gregus Julianna	18	Szeged	G. János – Kazi Erzsébet	1892. II. 10.
Fodor Julianna	26	Majsa	F. János – Trója Örsze	1892. II. 22.
Törteli Dénes	31	Majsa	Csik Verona özvegye	1892. IV. 18.
Berta Ágnes	25	Kistelek	B. János – Hernádi Teréz	
Fábián József	50	Pusztai Péteri	Tatár Mária özvegye	1892. IV. 25.
Pataji Rozália	42	Pusztai Péteri	Tóth József özvegye	
Vincze József	24	Vadkert	V. József – Varga Ilona	1892. VI. 14.
Nagy Tóth Judit	20	Halas	N. T. Márton – †Turcsik J.	
Vida Sándor	26	Halas	V. István gulyás – Szőke Teréz	1892. XI. 9.
Babák Eszter	17	Majsa	†B. István – Kakuk Márta	
Babák Péter	25	Szank	†B. István – Kakuk Márta	1892. XI. 21.
Csima Erzsébet	17	Császártöltés	Cs. Mihály juhász – Vörös T.	
Rácz Piros	18	Jászalsószent- györgy	R. János – Lengyel Anna	1892. XI. 21.
Rabi Lajos	23	Kistelek	R. János – †Báló Klára	1892. XI. 23.
Demsics Rozália	19	Szentlászló	D. Imre – Pázsit Rozál	1892. XI. 23.
Király Mátyás	28	Szeged-Alsóváros	K. János – Felhő Mária	1893. II. 1.
Czinkóczi Judit	18	Majsa	Cz. Ferenc – Figura Mária	
Ondrik András	29	Zazriva (Árva m.)	O. András – Zsubor Mária	1893. IV. 19.
Pap István béres	26	Halas	Pap Franciska fia	1893. X. 23.
Bujáki Mária	20	Félegyháza	B. István – Bumfort K.	
Vas Viktor	19	Szeged	V. Imre – Ördög Anna	1893. XI. 19.
Topolyai Péter	26	Majsa	T. János – Halász Apolló	1893. XI. 29.
Lázár Julianna	18	Szeged	L. István – Pap Anna	1894. I. 15.

Szabó Márton	27	Mindszent	†Sz. János – Váradi Teréz	1894. IV. 3.
Király Anna	37	Szeged	Kis Mihály özvegye	1894. V. 7.
Göbölös Pál	24	Szank	G. Pál – Pap Fr. ev. ref.	1894. XI. 13.
Kazai Juliána	21	Apáca	T. Pál cseléd – Tóth Juliána	1894. XI. 13.
Gregus Anna	19	Ókanizsa	G. István – Pap Erzsébet	1895. II. 4.
Gregus Erzsébet	17	Szeged	G. János – Kazi Erzsébet	1895. I. 15.
Rabi István	34	Kistelek	R. János – †Báló Katalin	1895. II. 20.
Nagy Erzsébet	24	Majsa	N. Péter – Garas Ágnes	
Szatlerka István	27	Halas	Szatlerka Mária fia	1895. IV. 30.
Agócs Mária	21	Majsa	A. András béres – Balogh M.	
Szekeres Péter	24	Szeged	Sz. Ferenc cseléd – Ördög R.	1895. VII. 15.
Halász Ilona	20	Majsa	H. György – Tóth D. I.	
Kovács Viktor	70	Csongrád	K. István – Varga Rozália	1895. VII. 29.
Takács István	28	Szabadszállás	Majorszki Mária özvegye	1895. IX. 27.
Lang Anna	25	Kiskörös	L. Lajos – Benkóczi Anna	1895. IX. 30.
Tóth Ilona szolgáló	19	Péteri puszta	T. József – Palaji Rozál	1895. XI. 13.
Gregus Vince	24	Szeged	G. János – Kazi Erzsébet	1895. XI. 20.
Lázár Mihály	25	Szeged-Alsót.	L. István – Pap Anna	1896. I. 29.
Vas Etel	19	Szeged-Alsót.	V. Imre – Ördög Anna	
Keviczki Rozália	20	Csongrád	K. Ferenc – Nagyistók Viktor	1896. XI. 10.
Nagy Mária	20	Majsa	Bencses Ferenc özvegye	1896. XI. 24.
Német Erzsébet	25	Majsa	N. István – Korom Piros	1897. I. 19.
Vida Mihály napszámos	26	Majsa	V. István – Szőke Teréz	1897. II. 1.
Kalmár Juliána	20	Bugac	K. Mihály gulyás – Fehér Ilona	
Pataji Antal	33	Péteri puszta	P. István – †Kővágó Rozál	1897. IV. 26.
Hegedűs Mihály	25	Adács	H. Domokos – Korcsog J.	1897. V. 1.
Tóth József	43	Félegyháza	Szegszárdi Rozália özvegye	1897. V. 17.
Jakus Erzsébet	26	Szeged	J. József – Berta Ilona	
Ilóczki Mária	52	Szabadszállás	Lehóczki János özvegye	1897. VI. 9.
Járvás Mátyás	25	Jászapáti	J. Mihály – Virág Borbála	1897. XI. 22.
Birkás Juliána	18	Jászapáti	B. Ferenc – † N. Ficsor F.	